

44
Ф49

Національний технічний
університет України
«Київський
політехнічний
інститут»

Н. М. Фіголь

Мова
українських
видань

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут»

Н. М. Фіголь

**Мова
українських
видань**

Навчальний посібник

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів*

Київ
НТУУ «КПІ»
2014

УДК 811.161.2(075.8)
ББК 81.2Укр-923
Ф49

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(Лист № 1/1 1-2652 від 17.02.2014 р.)*

Рецензенти:

Ю. С. Ганжуров, д-р політ. наук, проф.,
Державне підприємство «Видавництво Верховної Ради України»
(Парламентське видавництво)

Т. Г. Файчук, канд. філол. наук, старш. наук, співроб.,
Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України

Відповідальний редактор

О. В. Тришук, д-р наук із соц. ком., проф.,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут»

Фіголь Н. М.

Ф49 Мова українських видань : навч. посіб. / Н. М. Фіголь. - К. :
НТУУ «КПІ», 2014. -260 с. - Бібліогр. : у кінці глав. - 300 пр.
ISBN 978-966-622-656-6

Подано ґрунтовний теоретичний матеріал з лексичних норм сучасної української літературної мови, досліджено структуру й функції заголовного комплексу сучасних періодичних видань, проаналізовано особливості навчальних електронних видань. Теоретичні положення проілюстровано численними прикладами з періодичних і книжкових видань. До кожної теми наведено вправи для закріплення матеріалу. У додатках запропоновано теми для самостійного опрацювання, тести на закріплення знань, а також словничок помилкового слововживання зі сторінок періодики.

Для студентів спеціальності «Видавнича справа та редагування» вищих навчальних закладів усіх форм навчання. Може бути корисним редакторам і журналістам-практикам.

**УДК 811.161.2(075.8)
ББК 81.2Укр-923**

ISBN 978-966-622-656-6

© И. М. Фіголь, 2014
© НТУУ «КПІ» (ВП), 2014

ЗМІСТ

СКОРОЧЕННЯ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ I. МОВНІ ЗАСОБИ У ВИРАЗЕННЯ ЗМІСТУ НА СТОРІНКАХ ВИДАНЬ.....	6
Глава I. ЗАГОЛОВНИЙ КОМПЛЕКС СУЧАСНОГО ПЕРІОДИЧНОГО ВИДАННЯ.....	6
1.1. Мовні засоби в заголовному комплексі.....	6
1.1.1 Основні функції заголовка.....	6
1.1.2. Стилiстичні можливості заголовних елементів.....	7
1.2. Структура заголовків газети «Україна молода».....	10
ВИСНОВКИ.....	12
Список рекомендованої літератури.....	13
Запитання для самоконтролю.....	14
Завдання для самостійного виконання.....	15
Глава 2. ФРАЗЕОЛОГІЧНА ОДИНИЦЯ ЯК МОВНЕ ЯВИЩЕ.....	20
2.1. Визначення поняття «фразеологізм».....	20
2.2. Ознаки фразеологізмів.....	21
2.3. Класифікація фразем.....	23
2.4. Структурні розряди фразеологізмів.....	28
2.5. Трансформація як особливий спосіб творення фразеологічних висловів.....	29
2.6. Стилiстичні функції фразеологічних зворотів.....	30
2.7. Фразеологізми на сторінках газет.....	32
2.7.1. Фразеологічні одиниці в газеті «Порядниця»: характеристика та стилістична роль.....	32
2.7.2. Фразеологічні одиниці в газеті «Україна молода»: характеристика та стилістична роль.....	38
ВИСНОВКИ.....	44
Список рекомендованої літератури.....	45
Запитання для самоконтролю.....	47
Завдання для самостійного виконання.....	47
Глава 3. ЗАПОЗИЧЕННЯ ЯК ПОШИРЕНЕ МОВНЕ ЯВИЩЕ.....	54
3.1. Поняття запозичення.....	54
3.2. Класифікація запозичень.....	55
3.3. Функції запозичень у мовленні.....	57

3.4. Англiцизми як найпоширенiшi запозичення сучасностi.....	60
3.5. Особливостi функцiонування запозичень на шпальтах української перiодики.....	61
3.5.1. Специфика словотворення запозичених слiв у мовi українських ЗМI.....	61
3.5.2. Використання лексики iншомовного походження у газетi «День».....	65
3.5.3. Використання лексики iншомовного походження у газетi «Україна Молода».....	70
ВИСНОВКИ.....	73
Список рекомендованої лiтератури.....	74
Запитання для самоконтролю.....	75
Завдання для самостiйного виконання.....	75
РОЗДІЛ II. ПЕРИФЕРІЙНІ ПЛАСТИ ЛЕКСИКИ НА СТОРІНКАХ ВИДАНЬ	80
Глава 4. НЕОЛОГІЗМИ В СУЧАСНОМУ МЕДІА-ТЕКСТІ.....	80
4.1. Суть поняття «неологізм».....	81
4.2. Класифікація неологізмів та особливостi їх використання у сучасному медіа-тексті.....	83
4.3. Стилiстична роль неологізмів у вiтчизняному медіа-тексті.....	91
ВИСНОВКИ.....	97
Список рекомендованої лiтератури.....	98
Запитання для самоконтролю.....	99
Завдання для самостiйного виконання.....	100
Глава 5. РОСІЯНІЗМИ НА СТОРІНКАХ УКРАЇНСЬКИХ ВИДАНЬ.....	105
5.1. Поняття росiянізмів в українській мовi.....	105
5.2. Причини проникнення росiянізмів в українську мову.....	106
5.3. Групи росiянізмів за способом утворення.....	108
5.4. Типові приклади вживання росiянізмів в офіційно-дiловому та публіцистичному стилях.....	109
5.5. Вживання росiянізмів у перiодичному виданні «День».....	111
5.5.1. Випадки фонетичного наслідування російських слiв i зросiйшене значення спiвзвучного українського слова.....	112
5.5.2. Приклади калькування висловів iз російської мови.....	114
5.5.3. Випадки калькування словотворчих моделей та лексем.....	115
ВИСНОВКИ.....	116
Список рекомендованої лiтератури.....	117
Запитання для самоконтролю.....	119
Завдання для самостiйного виконання.....	119

Глава 6. ЛЕКСИКА ОБМЕЖЕНОГО ВЖИТКУ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ.....	121
6.1. Загальні відомості про лексику обмеженого вжитку.....	121
6.2. Жаргонізми як засіб вираження експресії у творах Ірени Карпи.....	123
6.2.1. Молодіжний сленг на сторінках творів Ірени Карпи.....	123
6.2.2. Кримінальна та наркоманська лексика у виданнях Ірени Карпи.....	125
6.2.3. Комп'ютерний сленгу творів Ірени Карпи.....	127
ВИСНОВКИ.....	130
Список рекомендованої літератури.....	131
Запитання для самоконтролю.....	132
Завдання для самостійного виконання.....	133
РОЗДІЛ III. ОСОБЛИВОСТІ МОВИ ТА РЕДАГУВАННЯ СУЧАСНИХ ВИДАНЬ.	136
Глава 7. СУЧАСНИЙ СТАН ДИТЯЧОЇ ПЕРІОДИКИ (НА ПРИКЛАДІ ЖУРНАЛУ «БАРВІНОК»).....	136
7.1. Типологія дитячих та юнацьких видань.....	137
7.2. Стан і проблеми дитячої періодики.....	139
7.3. Загальна характеристика журналу «Барвінок».....	144
7.4. Лексичний рівень дитячих журнальних видань на прикладі журналу «Барвінок».....	146
7.4.1. Окаціоналізми як засіб творення актуалізованого контексту.....	147
7.4.2. Стильовий розподіл лексики як спосіб оформлення авторського задуму.....	149
7.4.3. Фразеологізми як засіб образного мовлення.....	151
7.5. Роль самостійних частин мови в дитячих журнальних виданнях.....	153
7.5.1. Ознайомлення з іменником як першоосною розподілу понять.....	154
7.5.2. Роль прикметника у формуванні «описовості» тексту.....	156
7.5.3. Дієслово як засіб формування динаміки й ритміки тексту.....	158
ВИСНОВКИ.....	159
Список рекомендованої літератури.....	161
Запитання для самоконтролю.....	162
Завдання для самостійного виконання.....	162
Глава 8. РЕДАГУВАННЯ МОВНОГО НАПОВНЕННЯ НАУКОВО-НАВЧАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	165
8.1. Науковий стиль української мови. Основні риси та різновиди.....	165
8.2. Дотримання лексичних норм у навчальній літературі.....	168
8.2.1. Поняття мовної норми.....	168
8.2.2. Терміни та слововживання на сторінках навчальних видань.....	169

8.2.3. Синонімія та антонімія у наукових текстах.....	170
8.2.4. Паронімія у наукових виданнях.....	172
8.2.5. Росіянізми та кальки російських лексем у науковому стилі.....	173
8.2.6. Сталі словосполучення наукового стилю.....	174
8.2.7. Мовні кліше та штампи.....	175
8.2.8. Проблеми слововживання у науково-навчальній літературі.....	177
ВИСНОВКИ.....	177
Список рекомендованої літератури.....	179
Запитання для самоконтролю.....	180
Завдання для самостійного виконання.....	180
Глава 9. ОСОБЛИВОСТІ МОВИ ТА РЕДАКТОРСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ ЕЛЕКТРОННИХ НАВЧАЛЬНИХ ВИДАНЬ.....	186
9.1. Електронне навчальне видання: структура, складові та основні характеристики.....	186
9.2. Особливості електронних видань та етапи їх редагування.....	189
9.3. Особливості верстки електронних видань.....	198
9.4. Проблеми редакторської підготовки електронних навчальних видань для вищої школи на прикладі електронного навчального посібника «Методика викладання суспільних дисциплін у вищій школі».....	208
9.4.1. Робота редактора над логіко-композиційною структурою видання.....	208
9.4.2. Мовностилістичні особливості організації тексту електронного видання.....	211
9.4.3 Інтерактивні елементи в електронному навчальному виданні для вищої школи.....	214
ВИСНОВКИ.....	216
Список рекомендованої літератури.....	217
Запитання для самоконтролю.....	220
Завдання на самостійне виконання.....	220
Список використаної літератури.....	222
ДОДАТКИ.....	225